

1-КАЗУС

15 ёшли У. велосипедда кетаётиб, йўлни кесиб ўтаётган В.нинг бошидан мўйнали телпагини юлиб олиб қочди. Буни мотоциклда кетаётган Ф. кўриб қолиб уни ушламоқчи бўлди. У.га етиб онгли равишда мотоцикл билан уриб юборди ва ўртача оғирликда тан жароҳати етказди.

Терговчи Ф.нинг ҳаракатини ЖКнинг 105-моддаси 1-қисмини, яъни қасддан ўртача оғирликдаги шикаст етказиш деб квалификация қилди.

Ҳимоячи эса, Ф.га нисбатан ЖКнинг 39-моддасини қўллаб, жиноий жавобгар бўлмаслиги лозимлигини таъкидлади.

Терговчи ва ҳимоячининг ҳаракатларига баҳо беринг. Ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсни ушлаш вақтида зарар етказишнинг шартларини таҳлил қилинг. Фикрингизни асослаб беринг

KIRISH

1. Ijtimoiy xavflilik mazmuni va darajasiga karab jinoyatlar kuyidagilarga bulinadi:

a) ijtimoiy xavf katta bulmagan jinoyatlar konunda ozodlikdan maxrum kilishga nisbatan engilrok jazo nazarda tutilgan;

b) uncha og'ir bulmagan jinoyatlar –konunda 5 yildan kup bulmagan muddatga ozodlikdan maxrum kilish jazosi yoki ixtiyozlik orkali sodir etish ozodlikdan maxrum jazosi kullanadi.

v) og'ir, kasddan sodir etilgan jinoyatlar konunda 5 yildan ortik, 10 yildan kup bulmagan muddatga ozodlikdan maxrum kilish jazosi nazarda tutilgan;

g) o'ta og'ir, kasaddan sodir etilgan jinoyatlar konunda 10 yildan ortik muddatga ozodlikdan maxrum kilish yoki ulim jazosi nazarda tutilgan.

2. Uning xukukka xilofliligidadir. Bu belgiga muvofik u yoki bu kilmish agar jinoyat konunida uni sodir etish takiklangan bulsa jinoiy kilmish deyiladi.

3. Aybning mavjudligidir.

4. Jinoyat jazoga sazovorligi.

15 yoshdi U. velosipedda ketayotib, yo'lni kesib o'tayotgan V.ning boshidan mo'ynali telpagini yulib olib qochdi.

15 yshli U.ning xatti-xarakatlarida talonchilik jinoyati alomatlari mavjud.

15 yoshli U. jinoyat sodir etib qochib uchun velosipeddan foydalangani uchun 15 yoshli U.ga texnika vositasi yordamida etib olish va ushlash mumkinligini anglagan F. o'z boshqaruvidagi mototsiklda 15 yoshli U.ni orqasidan quvib uni ushlash choralarini ko'rgan.

Mototsikl haydovchisi F. velosipedda qochgan 15 yoshli U.ga etib olishi va uni ushlashi mumkinligini anlagan holda xarakatni amalga oshirgan.

Mototsikl haydovchisi F. jinoyat sodir etib velosipedda qochgan 15 yoshli U.ni ushlash vaqtida, ushlash vositalari va usullariga, qilmishning hamda uni sodir etgan shaxsning xavflilik darajasiga, shuningdek ushlash sharoitiga butunlay mos kelmaydigan, ushlash zarurati taqozo etmagan holda ushlanayotgan shaxsga qasddan zarar etkazib, ushlash choralari chegarasidan chetga chiqqan bo'lsada, jinoiy xatti-harakat sodir etib qochgan 15 yoshli U.ni uchun ushlash maqsadini amalga oshirgan.

Agarda Mototsikl haydovchisi F. jinoyat sodir etib qochgan 15 yoshli U.ni jinoyat sodir etib qochib ketgani ko'rib, U.ni ushlash choralari ko'rmaganda, 15 yoshli U. sodir etgan jinoiy xatti-harakatlari uchun jinoiy javobgarlikka tortilmay qolishi va buning oqibatida bunday xatti-harakatlarni takroran sodir etishi bu holat esa davlat va jamiyat uchun havfni yuzaga keltirishi muki bo'lib, Mototsikl haydovchisi F.bunday xavfni oldini olgan.

Sodir etilayotgan paytda hayot uchun xavfli bo'lmagan va ushbu Kodeksning 104-moddasida nazarda tutilgan oqibatlarga olib kelmagan, lekin sog'liqning uzoq vaqt, ya'ni kamida yigirma bir kun, ammo to'rt oydan ko'p bo'lmagan davrda yomonlashuviga yoki umumiy mehnat qobiliyatining o'n foizidan o'ttiz uch foizigacha yo'qolishiga sabab bo'lgan qasddan badanga o'rtacha og'ir shikast yetkazish —

Fuqoralarning huquq va erkinliklarini ishonli himoya qilish kafolatlarini taminlashga doir qo'shimcha chora tadbirlari qabul qilinganligi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish ro'g'risida

Qonunchilik palatasi tomonidan 2017-yil 17-martda qabul qilingan Senat tomonidan 2017-yil 28-martda ma'qullangan

105-modda birinchi qismining sanksiyasi quyidagi tahrirda bayon etilsin:

“uch yuz oltmish soatgacha majburiy jamoat ishlari yoki uch yilgacha axloq tuzatish ishlari yoxud bir yildan uch yilgacha ozodlikni cheklash yoki uch yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanadi”;

Jinoyat kodeksining 39 moddasida Ijtimoiy xavfli qilmish sodir etgan shaxsni hokimiyat organlariga topshirish maqsadida ushlash vaqtida unga zarar yetkazish, agar uni ushlash uchun zarur bo'lgan choralarning chegarasidan chetga chiqilmagan bo'lsa, jinoyat deb topilmaydi.

Ushlash vositalari va usullariga, qilmishning hamda uni sodir etgan shaxsning xavflilik darajasiga, shuningdek ushlash sharoitiga butunlay mos kelmaydigan, ushlash zarurati taqozo etmagan holda ushlanayotgan shaxsga qasddan zarar yetkazish ushlash choralari chegarasidan chetga chiqish deb topiladi.

Ijtimoiy xavfli qilmishni sodir etgan shaxsni ushlash vaqtida unga yetkazilgan zararning qonuniyligini baholashda, qilmishni sodir etgan shaxsning ushlanishdan

qochish maqsadida qilgan harakatlari, ushlovchining kuchi va imkoniyatlari, ruhiy holati va ushlash bilan bog'liq bo'lgan boshqa holatlar hisobga olinadi.

Maxsus vakolatli shaxslar bilan bir qatorda jabrlanuvchi va boshqa fuqarolar ham ijtimoiy xavfli qilmishni sodir etgan shaxsni ushlash huquqiga egadirlar.

qilmish sudlanuvchi tomonidan sodir etilgan bo'lsada, biroq Jinoyat qonuni bilan jinoyat deb topilmaydi (zarar ijtimoiy xavfli qilmish sodir etgan shaxsni ushlash vaqtida yetkazilsa (JK39-modda) buyruq yoki boshqa vazifani ijro etish (JK 40-modda), kasb yoki xo'jalik faoliyatiga bog'liq asosli tavakkalchilik (JK 41-modda);

Jinoyat Kodeksining 166 moddasida: Aybdor, jabrlanuvchi va boshqalarning ko'z oldida o'zganing mulkini egallab olayotganligini va ular uning harakatlarining jinoiy xususiyatini tushunganligini anglaganda, o'zganing mulkini oshkora talon-toraj qilish talonchilik hisoblanadi.

Transport vositalarini jinoyat quroli deb topish masalasini hal qilishda, sudlar Oliy sud Plenumining 2012-yil 13-dekabrda "Jinoyat ishlari bo'yicha ashyoviy dalillarga oid qonunchilikni qo'llashning ayrim masalalari to'g'risida"gi qarorida bayon etilgan tushuntirishlarga rioya qilishlari lozim.

Jinoyatlarni tasniflash - jinoiy harakatga aniq jinoiy-huquqiy baho berish. Bunda jinoiy qilmish belgilarining jinoyat qonunida nazarda tutilgan jinoyat tarkibi belgilariga muvofiqligi aniqlanadi. Jinoyat. tasniflash. dastlab tergov organlari tomonidan, yakuniy ravishda esa sud hukmi bilan amalga oshiriladi. Amaldagi jinoyat huquqida Jinoyat. tasniflashning 2 asosiy guruhi nazarda tutilgan. Bular: 1) jinoyatlarni ob'yektiga qarab tasniflash; 2) jinoyatlarni ijtimoiy xavflilik darajasiga qarab tasniflash.

O'zbekiston Respublikasining Jinoyat Kodeksida jinoyatlar o'z xususiyati va ijtimoiy xavflilik darajasiga ko'ra: ijtimoiy xavfi katta bo'lmagan; uncha og'ir bo'lmagan; og'ir; o'ta og'ir jinoyatlarga bo'lingan. Ijtimoiy xavfi katta bo'lmagan jinoyatlarga: qonunda ozodlikdan maxrum qilishga nisbatan yengilroq jazolar nazarda tutilgan jinoyatlar; qasddan sodir etilib, qonunda eng og'ir jazo sifatida 3 yildan ko'p bo'lmagan muddatga ozodlikdan maxrum qilish nazarda tutilgan jinoyatlar; ehtiyotsizlik oqibatida sodir etilib, qonunda 5 yildan ko'p bo'lmagan muddatga ozodlikdan maxrum qilish tarzida jazo nazarda tutilgan jinoyatlar kiradi.

Uncha og'ir bo'lmagan jinoyatlarga: qasddan sodir etilib, qonunda eng og'ir jazo sifatida 3 yildan ortiq, lekin 5 yildan ko'p bo'lmagan muddatga ozodlikdan mahrum qilish nazarda tutilgan; ehtiyotsizlik oqibatida sodir etilib, qonunda eng og'ir jazo sifatida 5 yildan ortiq muddatga ozodlikdan mahrum qilish tarzidagi jazo nazarda tutilgan jinoyatlar kiradi. Qasddan sodir etilib, qonunda og'ir jazo sifatida 5 yildan ortiq, lekin 10 yildan ko'p bo'lmagan muddatga ozodlikdan

mahrum qilish nazarda tutilgan jinoyatlar og'ir jinoyatlarni tashkil etadi. Qasddan sodir etilib, qonunda 10 yildan ortiq muddatga ozodlikdan mahrum qilish yoki o'lim jazosi nazarda tutilgan jinoyatlar o'ta og'ir jinoyatlar hisoblanadi. Jinoyat. tarkibi. barcha jinoyatlarni ularning xususiyati, ijtimoiy xavflilik darajasiga qarab muayyan turkumlarga bo'lish imkoniyatini berish bilan birga, javobgarlikni belgilash, adolatli jazo tayinlash, qonuniylik va insonparvarlik tamoyillarini amalga oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Oliy sudining 1998-yil 17-apreldagi "Iqtisodiyot sohasidagi jinoiy ishlar bo'yicha sud amaliyotida yuzaga kelgan ayrim masalalar to'g'risida"gi 11-son Plenum qarorining 5-bandiga muvofiq o'zganing mulkini talon-toraj qilishdan iborat bo'lgan aybdorning harakatlariga huquqiy baho berishda uning sodir etilishi usulidan (o'g'rilik, talonchilik, bosqinchilik) qat'iy nazar, jinoyat Jinoyat kodeksi moddasining og'irroq jazoni ko'zda tutuvchi qismi bilan tavsiflanishi lozim va ushbu moddaning boshqa qismlari bilan qo'shimcha tavsiflanishi talab etilmaydi. Masalan, jinoyat JK 169-moddasi 4-qismi bilan juda ko'p miqdorda talon-toraj qilish belgisi bo'yicha kvalifikatsiya qilinganda, Jinoyat Kodeksida mazkur moddasining 1, 2 va 3-qismlari bilan qo'shimcha kvalifikatsiya talab etilmaydi.

O'g'rilik, talonchilik va bosqinchilik bilan talon-toraj qilish jinoyat ishlarini tergov qilishda va sudda ko'rishda ularning sodir etilishiga imkon bergan barcha sabab va shart-sharoitlarni aniqlash va bartaraf qilish maqsadida protsessual qonun asosida tegishli choralar ko'rilishi shart.

XULOSA.

15 yoshli U. velosipedda ketayotib, yo'lni kesib o'tayotgan V.ning boshidan mo'ynali telpagini yulib olib qochib ketganligi holatiga huquqiy baho berilganda, U.ning harakatlari O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 166-moddasi "*Talonchilik, ya'ni o'zganing mulkini ochiqdan-ochiq talon-toraj qilish*" 1-qismi bilan kvalifikatsiya qilinadi.

15 yoshli U. velosipedda ketayotib, yo'lni kesib o'tayotgan V.ning boshidan mo'ynali telpagini yulib olib qochib ketganligini, mototsiklda ketayotgan F. ko'rib qolib, uni ushlamoqchi bo'lib, U.ga etib, ongli ravishda mototsikl bilan urib yuborib, U.ga o'rtacha og'irlikda tan jarohati etkazgan holatida F.ning harakatiga huquqiy baho beradigan bo'lsak, ongli ravishda ushlash uchun qasddan U.ga o'rtacha og'irlikdagi tan jarohati etkazganligi uchun F.ning harakati O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 105-moddasi "*Sodir etilayotgan paytda hayot uchun xavfli bo'lmagan va ushbu Kodeksning [104-moddasida](#) nazarda tutilgan oqibatlariga olib kelmagan, lekin sog'liqning uzoq vaqt, ya'ni kamida yigirma bir*

kun, ammo to'rt oydan ko'p bo'lmagan davrda yomonlashuviga yoki umumiy mehnat qobiliyatining o'n foizidan o'ttiz uch foizigacha yo'qolishiga sabab bo'lgan qasddan badanga o'rtacha og'ir shikast etkazish" 1-qismi bilan kvalifikatsiya qilinadi.

O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 39-moddasida *"Ijtimoiy xavfli qilmish sodir etgan shaxsni hokimiyat organlariga topshirish maqsadida ushlash vaqtida unga zarar etkazish, agar uni ushlash uchun zarur bo'lgan choralarning chegarasidan chetga chiqilmagan bo'lsa, jinoyat deb topilmaydi.*

Ushlash vositalari va usullariga, qilmishning hamda uni sodir etgan shaxsning xavflilik darajasiga, shuningdek ushlash sharoitiga butunlay mos kelmaydigan, ushlash zarurati taqozo etmagan holda ushlanayotgan shaxsga qasddan zarar etkazish ushlash choralari chegarasidan chetga chiqish deb topiladi.

Ijtimoiy xavfli qilmishni sodir etgan shaxsni ushlash vaqtida unga etkazilgan zararining qonuniyligini baholashda, qilmishni sodir etgan shaxsning ushlanishdan qochish maqsadida qilgan harakatlari, ushlovchining kuchi va imkoniyatlari, ruhiy holati va ushlash bilan bog'liq bo'lgan boshqa holatlar hisobga olinadi.

Maxsus vakolatli shaxslar bilan bir qatorda jabrlanuvchi va boshqa fuqarolar ham ijtimoiy xavfli qilmishni sodir etgan shaxsni ushlash huquqiga egadirlar" deb ko'rsatilganligini inobatga olib, F. o'zining harakatini ongli ravishda anglab, U.ni urib yuborib qasddan tan jarohati etkazganligi uchun JKning 39-moddasini qo'llab bo'lmaydi.

Fodalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat Kodeksi;
2. O'zbekiston Respublikasi jinoyat-protsessual kodeksi;
3. O'zbekiston Respublikasi oliy Sud Plenumining 27.06.2007 yildagi 6-son "Badanga qasddan shikast etkazishga oid ishlar bo'yicha sud amaliyoti to'g'risida"gi Qarori
4. O'zbekiston Respublikasining "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi Qonuni
5. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat-protsessual Kodeksiga sharhlar., -T., TDYuL., 2009 y.

Foydalanilgan veb saytlar:

1. www.lex.uz
2. www.norma.uz